

ARTICLE HISTORY

Submitted: 09.10.2017

Resubmitted: 21.09.2017

Accepted: 26.09.2017

MIGRATION FROM SYRIA AND SECURITY: COMPARING TURKEY AND JORDAN

Abstract

Conflicts that begun in Syria and following the immigration influx which emerged afterwards, Turkey became a major host country of Syrian refugees. Jordan is also another country that has hosted a significant number of immigrants according to its population. Immigration policies of two countries, which sometimes coincide and sometimes become subjective according to their own legal and social backgrounds, act together with security concerns. In the study, the impact of the immigration management processes of Turkey and Jordan, which are undoubtedly important in the region, on the security of the countries is discussed by being compared.

Keywords: migration, Syria, Turkey, Jordan, security

Nurdan Bozkurt Çakır*

lectiō
socialis

* Nurdan Bozkurt Çakır is a Phd student at Yildiz Technical University, Department of Political Science and International Relations.

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim: 09.09.2017

Düzeltilme: 21.09.2017

Kabul: 26.09.2017

SURİYE'DEN GÖÇ VE GÜVENLİK: TÜRKİYE - ÜRDÜN KARŞILAŞTIRMASI

Öz

Suriye’de ortaya çıkan çatışmalar ve ardından oluşan akut göçü en fazla ağırlayan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Ürdün de nüfusuna göre oldukça önemli sayıda göçmene ev sahipliği yapan bir başka ülke olmuştur. İki ülkenin kendi hukuksal ve toplumsal geçmişlerine göre kimi zaman ayrılaşan, kimi zaman da öznelleşen göç politikaları, güvenlik kaygıları ile birlikte hareket etmektedir. Çalışmada, bölgedeki önemi tartışmasız olan Türkiye ve Ürdün’ün göç yönetim süreçleri karşılaştırılarak ülkelerin güvenliğine etkisi tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: göç, Suriye, Türkiye, Ürdün, güvenlik

Nurdan Bozkurt Çakır*

lectiō
socialis

*Nurdan Bozkurt Çakır, Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü doktora öğrencisi.

Giriş

Uluslararası göç, insanların daha iyi koşullarda yaşamak düşüncesiyle vatandaşı oldukları ve yaşadıkları ülkeden başka ülkeye yerleşmesi süreci olarak tanımlanabilir. Uluslararası göç dinamiklerini genellikle açıklamada en çok kullanılan görüş, ulusal ekonomiler arasındaki gelişme farklılıkları nedeniyle insanların daha fazla gelir elde etmek için az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere yerleşme isteğidir. Ancak bu durum son yıllarda değişime uğramış, küreselleşme ile birlikte göçün farklı yönlerine doğru gelişimi söz konusu olmuş, gelişmiş ülkelere diğer ülkelere de bir tersine göç başlamıştır.

Suriye’de çıkan iç savaşın giderek büyümesi ve uluslararası aktörlerin de savaş dâhil olması, 2011 yılında başlayan savaşın günümüze kadar sürmesine ve milyonlarca insanın başta Türkiye olmak üzere çeşitli ülkelere göç etmesine sebep olmuştur. Suriye Savaşı’nın etkilediği mülteci sayısı şu ana kadar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne (UNHCR) göre, 5 milyon 164 bindir. Bu mültecilerin 3 milyon 106 bini Türkiye’de olmak üzere, diğerleri de yoğunluk sırasına göre Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır’da bulunmaktadır. Mültecilerin yüzde 46,5’i kadındır ve yaklaşık yüzde 33,6’sı 12 yaş altıdır.¹

Avrupa Birliği gibi aktörlerin de etkisiyle gelişen Türkiye’nin göç politikaları, başlangıçta misafir söylemi ile başlayan, pek de hukuki bir zeminde yer almayan bir çıkış noktasına sahiptir. Ardından gelişen olaylar ile Suriye’deki çatışmaların devamı, ulusal uluslararası aktörler ile farklı bir boyut kazanması ile gelen göçün yıllara yayılan bir süreçte devam etmesi, politikaların hızlanması ihtiyacını doğurmuştur. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11.04.2013’te yürürlüğe girmiş, göçmen politikası adına en büyük adımı oluşturmuştur. Bu süreci göçmenlerin adres kayıt sistemine geçmesi, kimlik edinmesi, çalışma hayatına katılımı gibi uygulamalar takip etmiştir.

Ürdün’ün de jeopolitik açıdan adeta bir göç yolu üzerinde konumlanmış olması ve geçmişten bugüne çeşitli uluslararası çatışma ve krizlerden sonra aldığı göç ile nüfusuna oranla en fazla mülteci ve/veya göçmen barındıran ülke olmasına sebep olmuştur. Ürdün’ün göç politikaları da siyasal tarihi ve jeopolitik hırsları ile belirlenmekte, olumsuz ekonomik koşullar da süreci daha sorunlu bir hale getirmektedir. Ürdün, 1951 Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Durumuna İlişkin Cenevre Anlaşması’na ve 1967 protokolüne taraf değildir. 1998 yılında Ürdün BMMYK’sı ile yaptığı protokol ile mültecilere ‘Prima Facie’ (ilk bakışta mülteci) sıfatı tanımaktadır. Bu hukuki altyapı yetersizliği de mültecilerin en temel haklardan dahi yoksun kalmasına sebep olmaktadır.

Araştırmanın konusunu, altıncı yılını doldurmuş olan Suriye Savaşı’nın ardından önemli ölçüde göç alan iki ülke Türkiye ve Ürdün’ün göç yönetim süreçlerinin karşılaştırmalı incelenmesi oluşturmaktadır. Süreçten oldukça etkilenmiş, hatta belki de savaştan önceki hallerine kavuşmaları oldukça sancılı olacak bu iki ülkenin mevcut durumlarına odaklanılması için, mülteci ve göçmen kavramlarına kısaca değinilmiş, Suriyelilerin Türkiye’deki ve Ürdün’deki hukuki statüleri ele alınmış, sonrasında da ülkelerin göç ve güvenlik süreçleri –çalışmanın tamamlandığı haline kadarki zamana değin- incelenmiştir.

1. Mülteci ve Göçmen

Birleşmiş Milletler mültecinin tanımını, ülkesinden silahlı bir çatışma ya da bir zulüm nedeniyle kaçan kişi olarak tanımlamaktadır. Durumu genellikle çok tehlikelidir ve sınır geçişi esnasında veya sonrasında kendisi ‘hoş karşılanmaz’. Mülteciler genellikle akut durum ile yer değiştirdiklerinden

1 UNHCR, (2017), *Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal*, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

genellikle sınır komşusu ülkelere geçiş yapmaktadır. Mültecileri koruyan uluslararası iki kanun bulunmaktadır: Birincisi “1951 Mülteci Sözleşmesidir” (Mültecilerin Genel Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi). İkinci sözleşme ise Türkiye'nin de taraf olduğu, birinci sözleşmenin genişletilmesini esas alan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüdür”.²

1951 Sözleşmesi'nin genişletilmesinin nedeni, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yalnızca Avrupalı mültecileri kapsamıydı.³ 1967 yılındaki ek protokol ile kapsamı hem zaman hem coğrafi olarak genişletilmiştir.⁴ Hem sözleşmeye hem protokole taraf 148 ülke bulunmaktadır.⁵

Türkiye 1951 sözleşmesini 1961 tarihinde 359 sayılı kanunla onaylamıştır. Sözleşmenin mülteci tanımı, “1951 yılında Avrupa’da meydana gelen olaylar” şartıyla sınırlamıştır. 1967 Protokolü ile Cenevre sözleşmesinin tarih sınırlaması Protokole taraf ülkeler için kaldırılmıştır. Cenevre Sözleşmesine taraf olan Türkiye, 1967 Protokolü’nü 1968 yılında onaylamış, ancak Cenevre sözleşmesinde düzenlenen coğrafi sınırlama ilkesini sürdürmeyi seçmiştir. Bu nedenle de Türkiye sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkelere mülteci statüsü verilmektedir. Avrupa konseyi üyesi olmayan ülkelere gelenlere “geçici sığınma” imkânı tanımaktadır.⁶ Türkiye'nin protokolden sonra mülteci statüsü verdiği yalnızca 43 kişi bulunmaktadır.⁷

Göçmen ise belirli bir tehdit ya da zulüm altında olmaksızın genel olarak hayatının kalitesini artırmak, ekonomik refah, eğitim, aile birleşmesi, çalışma gibi nedenlerle hareket eden kişilerdir. Mülteciler gibi ülkelere geri dönme gayesi taşımazlar. Ancak geri dönmek isterlerse de hukuki olarak yeniden ülkelerini koruması altına alınırlar.⁸

Birleşmiş Milletlerin 2015’te yayımladığı International Migration Report (Uluslararası Göç Raporu) göçmen sayının 244 milyona ulaştığını belirtmektedir. Bu sayı 2010’da 222 milyon, 2000’de 173 milyon olarak hesaplanmıştır. Dünya çapında en çok göçmen bulunduran kıta 76 milyon ile Avrupa’dır. Onu 75 milyon ile Asya, 54 milyon ile Kuzey Amerika 21 milyon ile Afrika takip etmektedir.⁹

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin verilerine göre Dünya’daki mülteci sayısı

2 UNHRC, (2017), *UNHRC Viewpoint: ‘Refugee’ or ‘Migrant’- Which is right?*, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html>

3 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, (1951), *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*, s.2 <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>

4 *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü*, (1967), [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf)

5 UNHRC, (1967), *States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>

6 Amnesty International (2011), İki Arada Bir Derede Türkiye’deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor, s.5 <https://www.amnesty.org.tr/icerik/37/1122/turkiye-1951-cenevre-sozlesmesi>

7 A.g.e., s.44

8 UNHRC, (2017), *UNHRC Viewpoint: ‘Refugee’ or ‘Migrant’...*

9 UN (2016), *International Migration Report 2015*, s.1 http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

ise 22,5 milyonu bulmaktadır. Zorla yerinden edilen insan sayısı 65,6 milyon, devletsiz insanların sayısı 10 milyon, yeniden yerleştirilen ise 189 bin insan bulunmaktadır. 2017 Haziran verilerine göre Dünya’da en çok mülteci 3 milyon ile Türkiye’de bulunmaktadır. Onu Pakistan, Lübnan, İran, Etiyopya ve Ürdün izlemektedir. Dünya’da en çok mülteci gönderen kaynak ülkeler ise Güney Sudan, Afganistan ve Suriye’dir.¹⁰

2. Suriye’den Türkiye’ye Göç

Arap Baharı adı verilen eylemler ile birlikte Mart 2011’den itibaren Suriye’de de iç sorunlar baş göstermiştir. Suriye Baas Partisi lideri ve devlet başkanı olan Beşar Esad’a ve partisine karşı ayaklanmalar ile başlayan çatışmalar süreci önce bir iç savaşa, sonrasında ise yalnızca Suriye’yi değil bölgeyi de etkileyen uluslararası çatışmaya taşımıştır.¹¹

Savaşın yıkıcı ortamı nedeniyle 23 milyonluk Suriye nüfusunun 13,5 milyonu insani yardıma muhtaç hale gelmiş; 6,3 milyonu Suriye içinde yerinden edilerek göç etmiştir. Suriye içindeki yaşayanların 4,7 milyonu ise kuşatma altındaki alanlarda bulunmaktadır. Türkiye’de bulunan yaklaşık 3 milyon 106 bin kayıtlı mülteci bulunmaktadır.¹² 2016 Aralık itibariyle 10 ilde bulunana 26 mülteci kampında 257 bin mülteci ikamet etmekte iken, diğerleri kent alanlarına dağılmış durumdadır.¹³

Savaşın neredeyse başından itibaren Suriye’den ayrılan göçmenler, başta Türkiye olmak üzere çevre ülkelere göç etmeye başlamışlardır. Suriye’den ilk gelen göçmen kafilesi 252 kişilik olup, 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye’ye giriş yapmıştır. Türkiye’nin Suriyeli göçmenler için ‘açık kapı’ uygulamasını ilan etmesinin ardından bu sayı hızla artmıştır. Hem Suriye’de savaşın şiddetlenmesi, Suriyelilerin ülkelerine dönmelerini de giderek zorlaştırmıştır.¹⁴

Suriyeli mültecilerin Türkiye’ye ilk defa kabulünden ve açık kapı politikasının izlenilmeye başlanılmasının ardından, esasında Türkiye’nin misafir söylemi ve göçmenlere hiçbir hukuksal hak tanımaması, sürecin ‘geçici ve kısa’ olacağından beklentisinden ötürüdür. Sürecin uzamasının ardından, mültecilerin statüsünü değiştirecek Türkiye’nin ilk sığınma yasası olan *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, 11.04.2013’te yürürlüğe girmiştir.¹⁵ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komitesi (BMMYK), Avrupa Konseyi ve Sivil Toplum kuruluşları ile istişare edilerek yürürlüğe girmiştir. Kanun büyük ölçüde Avrupa Ortak Sığınma Sistemi’ni tesis etmeyi amaçlayan AB mevzuatına dayanmaktadır. Kanun bir yandan Suriye’den gelen sığınmacılara ‘Geçici Koruma’ statüsü sağlarken, öte yandan diğer ülkelerden gelen sığınmacılara da üç farklı uluslararası koruma statüsü vermektedir: Mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma.¹⁶

10 UNHRC, (2017), *Figures at a Glance*, <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

11 BBC, (2012), “Esad: Suriye Savaş Halinde”, http://www.bbc.com/turkce/multimed-ya/2012/06/120627_dg_syria

12 UNHCR, (2017), *Syria Emergency*, <http://www.unhcr.org/syria-emergency.html>

13 Murat Erdoğan, *Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri, Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 2017, s.23

14 Derya Kap (2014), “Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları”, *Akademik Perspektif*, s.30

15 T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2013), *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, (Aralık 2013). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf

16 Uluslararası Af Örgütü (2016), *Güvenli Olmayan Sığınak: Türkiye’de Sığınmacılar ve Mülteciler Etkili Korumaya Erişemiyor*, s.13

2014'ün Ekim ayında kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği sonrasında da, Suriyeliler 'geçici koruma' kapsamına alınmıştır. İnsani yardımları güçlendirmek, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, işgücü piyasalarına erişim, toplumsal yardım gibi konularda düzenlemeler içermektedir. Bu düzenleme kayıtların da parmak izi ile alınması, adres kayıt sistemine kayıt ve fotoğraf ve biometrik ölçülerin adres kayıt sistemine eklenmesi de gerçekleştirilmeye başlanılmıştır.¹⁷

İlk Suriyeli mülteci kafilesinin Türkiye'ye girişinden beş yıl sonra, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki ikamet durumlarının orta vadede uzun vadeye belki de kalıcılığa taşındığını söylemek mümkündür. Suriyeli mültecilerin durumu da diğer göç süreçlerine benzer şekilde işlemektedir; kabul ile beraber yerleşim, entegrasyon ve –belki de- ileriki süreçte yurttaşlığa kabul etme (vatandaşlık verme); ancak bu sürecin pürüzsüz ve yatay ilerlediğini söylemek mümkün değildir, aksine başarılı bir entegrasyon sancılı süreçleri de beraberinde getirmektedir.¹⁸

İşgücü piyasalarına geçici süreli entegrasyon için gereken adım, “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”, olarak 15.01.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre geçici koruma kimlik belgesine sahip kişiler altı ay beklemeden sonra çalışma izni almak için bakanlığa başvuru yapabileceklerdir. Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadırlar. Yabancılar sağlanan çalışma izni her seferinde yalnızca bir yıl geçerlidir. Yabancılar, Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine ‘iş arayan’ olarak başvuru yapabilmektedir. Yabancı kendisine çalışma hakkı sağlanan il için başvuru yapabilir. Çalışma izni başvurusu ise geçici koruma sağlanan yabancıları çalıştırmak isteyen işveren tarafından, www.turkiye.gov.tr veya www.calismaizni.gov.tr adreslerinden yapılmalıdır. Aynı işyerinde çalışan içiler arasında en azla yüzde 10'u yabancı olabilecek, ücretlendirme asgari ücretin aşağısında olamayacaktır. İşyerindeki çalışan sayısı 10'un altındaysa geçici koruma sağlanan en fazla bir yabancı çalışabilecektir.¹⁹

Türkiye'ye Suriye'den gelen göçün sürekli artmasının elbette tek sebebi Türkiye'nin açık kapı politikası değildir. Türkiye üzerinden AB ülkelerine ulaşmak isteyen göçmenler için de, transit göç yoludur. Avrupa Birliği'nin bu göçü kontrol etmek amacı ile Türkiye ile imzaladığı ve Türkiye'nin 'güvenli ülke' olduğunun varsayılarak yapılan Mart 2016'da yapılan anlaşma da bazı sorunlara içkin bir tablo çizmektedir. Öncelikle AB'nin mültecilerin Avrupa'ya erişmesinin önüne geçilmesi kapsamında “Kale Avrupası” adı verilen bir strateji ile son yıllarda artırdığı göç kontrolleri kapsamında yer alan bu anlaşma, kendi dış sınırlarının kontrolünü artırıp iç sınırlardaki dolaşımı kolaylaştırma hedefi taşımaktadır. Türkiye'de, Suriyelilerin haricindeki çoğunluğunu Iraklı, Afgan, Somalili, Filistinli sığınmacıların ve mültecilerin oluşturduğu yaklaşık 400 bin nüfuslu göçmen ile birlikte 3,5 milyonu geçen bir kapasite mevcuttur. Hali hazırda bu nüfus Türkiye'nin göçmenlere olumlu yaklaşmasının dışında gelişmekte olan sığınmacılık sistemi nedeniyle ihtiyaçlara cevap vermekte zorluk çekilen bir ortamı beraberinde getirmektedir.²⁰ Türkiye'de sığınmacılık sistemi henüz üç yıllık bir geçmişe sahiptir ve hala kurulma aşamasında olan bu sistem yüzbinlerce sığınmacının yaptığı bireysel başvuruyu da değerlendirme konusunda sıkıntılar yaşamaktadır.²¹

17 Resmi Gazete, (2014), *Geçici Koruma Yönetmeliği*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>

18 Ahmet İçduygu and Evin Millet (2016), “Syrian Refugees in Turkey: Insecure Lives in an Environment of Pseudo- Integration”, *Global Turkey in Europe*, s.2

19 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016), *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi*, ss.1-7, <http://www.calismaizni.gov.tr/media/1035/gkkuygulama.pdf>

20 Uluslararası Af Örgütü, *Güvenli Olmayan Sığınak ...*, s.4

21 Ahmet İçduygu and Evin Millet (2016), “Syrian Refugees ...”, s.2

AB ile imzalanan göç kontrolü anlaşması gereği, Türkiye’den Avrupa Birliği’ne gelebilecek göçün sınırlandırılması amacıyla bir ikili anlaşma yapılmış, diğer ülkeler ile yapılan muadil anlaşmalara benzer şekilde Türkiye’nin ‘güvenli üçüncü ülke’ (safe third country) olduğu varsayımına dayanmaktadır. Anlaşma 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanmış, 2014’te kısmen yürürlüğe girmiştir. Anlaşma ile “20 Mart 2016 tarihinden itibaren Türkiye’den yola çıkarak Yunanistan adalarına ulaşan tüm düzensiz göçmenler Türkiye’ye geri gönderilecek” kararı alınmıştır. Buna göre Yunanistan’a sığınma talebinde bulunmamış, ya da başvurusu yetkilileri tarafından kabul edilemez durumda olanlar ve başvuruların haklı nedene dayanmadığı hükmü alanların Türkiye’ye geri gönderileceği anlamına gelmektedir. AB’nin de 72 bini aşmayan sayıda Suriyeli mülteciyi, Yunanistan’dan- bire bir usulü ile- gönderilen her bir mülteci için AB’ye yerleştirmesi kabul edilmiştir. Bunun karşılığında da bazı blokeli müzakere başlıklarının açılması, “Türkiye Mülteci Aracı” altında 6 milyar avroluk bir fonun Türkiye’ye belirli şartlar karşılığında aktarılması ve Türkiyeli vatandaşlara Haziran 2016 itibariyle vize serbestisinin tanınması taahhütlerinde bulunmuştur.²²

Türkiye’nin “güvenli üçüncü ülke” olduğu varsayımına bazı insan hakları örgütleri, karşı çıkmakta, Türkiye’nin geri kabul edilen ülke olarak mültecilere ya da sığınmacılara koruma sağlayabiliyor olduğundan şüphe duymaktadırlar. Yine kimin geri iade edileceğinin tamamen bireysel yöntemlerle belirlenmesi ve en basiti Yunanistan’ın ‘sığınmacıyı geri göndermeme’ ilkesini ihlal ederek daha başında insan hakları ihlali yaptığını belirtmektedirler. ‘Güvenli ülke’ şartının sağlanması adına Türkiye’nin insan haklarına saygılı ve yeterli hayat standardını karşılamak için kalıcı çözüm üreten bir ülke konumunda olması gerekmektedir.^{23 24}

3. Suriye’den Ürdün’e Göç

Suriye’den göçün en fazla ulaştığı ülkelerden biri de Ürdün’dür. Ürdün’de bulunan Suriyeli göçmen sayısı BMMYK verilerine göre yaklaşık 659 bindir.²⁵ Bu Ürdün’ü en fazla Suriyeli göçmen bulunduran üçüncü ülke yapmaktadır. Ayrıca ülkedeki Suriye’den gelen Filistinli mültecilerin 13 800, Filistinli mültecilerin 2 milyon 100 bin, Iraklı mültecilerin sayısının da 52 200 olduğu belirtilmektedir.²⁶ Ürdün yönetiminin verilerine göre ise ülkedeki toplam Suriyeli göçmen sayısı 1,3 milyona ulaşmıştır.²⁷ Ürdün’deki Suriyeli mülteci sayısının toplam nüfusun yüzde 10’u olduğu tahmin edilmektedir.²⁸

Ürdün’ün nüfusu 2015’te yapılan sayıma göre 9 milyon 531 bin civarındadır. Bunların 2 milyon 910 bini yabancı uyrukludur ki bu da nüfusun yaklaşık yüzde 31’idir. Bu durum Ürdün’ü dünyanın

22 Uluslararası Af Örgütü, (2016), *Güvenli Olmayan Sığınak...*, s.5

23 İnsan Hakları İzleme Komitesi (2016), <https://www.hrw.org/tr/news/2016/03/07/287376>

;

24 Uluslararası Af Örgütü, (2016), *Güvenli Olmayan Sığınak...*, s.5

25 UNHCR, (2017), *Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal* <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=107>

26 European Commission, (2016), *Managing the Refugee Crisis EU Support to Lebanon and Jordan Since the Onset of Syria Crisis*,

https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/eu_support_to_lebanon_and_jordan_since_the_onset_of_syria_crisis_en.pdf

27 Jordan Times (2016), *11,500 Syrians Issued Work Permits-Ministry*, <http://www.jordantimes.com/news/local/11500-syrians-issued-work-permits-%E2%80%94-ministry>

28 Amnesty International, (2016), *Syria’s Refugee Crisis on Numbers*, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/>

en fazla göçmen alan ülkelerinden biri yapmakta ve aynı zamanda da nüfusuna göre en yüksek mülteci barındıran ülke olmasına sebep olmaktadır. Ürdün geçmişten gelen mülteci akınlarına karşı -örneğin Irak'tan gelenlere -Türkiye'dekine benzer şekilde- 'misafir' söylemi ile yaklaşmış, Suriyeliler de 'İkamet ve Yabancılarla İlişkiler Kanunu' kapsamında değerlendirilmiştir. Sığınma talebi ile Ürdün'deki BMMYK servisine ulaşan kişiler, 1998'te Ürdün ile BMMYK arasında imzalanan mutabakat anlaşması kapsamında, "Prima Facie (ilk bakışta) mülteci" olarak değerlendirilmiştir.²⁹

Açık sınır ve kabul politikası ile Suriyeli mültecilerin girişi kısıtlanmamıştır. Ürdün ne 1951 Birleşmiş Milletlerin Mültecilerin Durumuna İlişkin Cenevre Anlaşmasına ne de 1967 protokolüne taraf değildir. Ancak kendi anayasası politik mültecilerin iadesini ve zorla ülkesine gönderilmesini engellemektedir. Ürdün'ün BMMYK ile imzaladığı ve tek mülteci odaklı anlaşması olan mutabakat anlaşması (Memorandum of Understanding), Ürdün'deki sığınmacıların BMMYK tarafından tanınmasına olanak tanımaktadır. 1951 mülteci sözleşmesine ve protokolüne dayanan mutabakat, zaman ve coğrafi kısıtlamayı ortadan kaldırmaktadır. Ancak pratikte, Suriyeli mülteciler, "misafirler", "yasadışı gelenler", "Arap kardeşler" gibi unvanlarla, yerel kanunda hiçbir yeri olmayan sıfatlarla anılmaktadırlar. Ürdün hala yerel bir mülteci kanunundan da yoksundur ve mültecilerin yasal haklarına kavuşması ve bu bağlamda politikalar oluşturulması için bu gereklidir. Yalnızca Suriyelilerin değil, Iraklıların ve diğer mültecilerin planlanması için de buna ihtiyaç vardır.³⁰

Devlet, Kasım 2014'ten itibaren de üzerindeki mali yükü öne sürerek Suriyelilerin ücretsiz sağlık hizmetlerine erişimini engellemiştir. Bu karardan itibaren, Suriyeliler de sigortasız Ürdün vatandaşları gibi sağlık hizmetlerine erişim için belirli bir bedel ödemek zorunda kalmışlardır. Sağlık, barınma, gıda gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına Suriyeliler giderek daha düşük ücretleri kabul etmek zorunda kalmaktadır. Ürdün hükümeti üstü kapalı bir şekilde Suriyeli mültecilerin kayıt dışı çalışmasına izin vermektedir. Geçinebilmek adına aşağı yöndeki ücret baskılarına direnemeyen işçiler, olumsuz koşullar ve çok düşük ücretler ile bir alt sınıf oluşturmaktadır. Savaşın da devam etmesi ile birlikte bu baskılar, aşırı yoksulluk, karaborsanın gelişmesi ve suç oranının artması gibi sonuçlar doğurabilecektir.³¹

2015 yılında yapılan bir çalışma, Suriyeli mültecilerin—o dönemde henüz legal bir çalışma izni ortamı olmamasına karşın- kamplar dışında yaşayanlar içinde erkeklerin yaklaşık yüzde 51'inin işgücüne katıldığını ve Suriyeliler içerisindeki genel işsizlik oranının yüzde 57 civarında olduğunu göstermekteydi. Kadınlarda ise bu işsizlik oranı yüzde 88 seviyesindeydi. Suriyeli kadınların yalnızca yüzde 7'si işgücüne katılım sağlamaktaydı. Suriye Savaşı'ndan önce Ürdün'de kadınların işgücüne katılımı ise yüzde 28 dolayındaydı. 2016 itibari ile Suriyeli mültecilerin yüzde 40'ı kentlerde inşaat sektöründe, yüzde 23'ü ticarete, yüzde 12'si üretimde ve yüzde 8'i konaklama ve gıda endüstrisinde çalışmaktadır. Araştırmaya göre çalışan Suriyeli mültecilerden yalnızca yüzde 10'u yasal çalışma izni kapsamındadır. Bu da demek oluyor ki diğer kapsamdaki tüm mülteciler kayıt dışı ekonomiye katkıda bulunmaktadırlar. Bu da düşük ve daha da düşecek olan ücretlerin oluşmasına ve yasal bir iş sözleşmesinin olmamasına sebep olmaktadır. Kamp dışındaki mültecilerin yüzde 96'sı ve Zaatarı kampındakilerin yüzde 88'inin sosyal sigortası yoktur. Suriyeli mülteci

29 Françoise De Bel-Air (2016), "Migration Profile: Jordan", *European University Institute Migration Policy Centre*, s.0-2

30 Uluslararası Çalışma Örgütü (2015), *Access to Work for Syrian Refugees in Jordan: A Discussion Paper on Labour and Refugee Laws and Policies*, ss.5-12

31 Alexandra Francis (2015), *Jordan's Refugee Crisis*, Carnegie Endowment for International Peace, s.24

çocuk işçi çalıştırmak da Ürdünlü çocuklara göre daha yaygındır. Ürdünlü 9-15 yaş arası erkek çocukların yüzde 1,6'sı ekonomik açıdan aktifken, aynı grupta Suriyeli çocukların yüzde 8'inden fazlası çalışmaktadır. 15-18 yaş arası çalışanlarda ise Ürdünlülerde yüzde 17 iken Suriyelilerde 37 dolaylarındadır.³²

Jordan Compact (Ürdün Mutabakatı), Ürdün'ün uluslararası toplumdan düşük faizli yeni kredi sağlayabilmek, ekonomik büyümenin artması ve Suriyeli mültecileri kayıtlı ekonomiye geçişini gerçekleştirebilmek adına yaptığı bir sözleşmedir. Sözleşmenin hem Suriyelilerin hem Ürdün'ün yararına olması hedeflenmiştir. Özellikle makro düzeyde istihdam oranını artırmak birincil hedeftir. Suriye krizini Suriyelilere ve Ürdünlülere istihdam fırsatı sunacak ve çatışma sonrası Suriye Ekonomisi canlandırarak işgücü niteliğini artıracak bir kalkınma avantajına çevirmek, yeterli hibelerin sağlanması ve öncelikli finansal desteklerin yönlendirilmesi ile önümüzdeki üç yılda Ürdün'ün IMF'nin 'Gelişmiş Fon Tesisi' programına geçiş yapılabilmesinin sağlanması gibi hedefler içermektedir.³³ 4 Şubat 2016'da Londra'da düzenlenen Bağışçılar Konferansı ile de mutabakat kapsamında minimum 747 milyon euroluk bir bağış toplanmıştır, 2016-2018 arasında Avrupa Birliği ve Ürdün arasındaki ilişkilerin daha da güçlendirilmesi hedeflenmiştir.³⁴

Ürdün Mutabakatı, milyarlarca dolarlık aldığı destek ile iddialı bir girişim olmasına karşın, Avrupa Pazarına erişim kolaylığı ve kendisine verilen ucuz kredi ve hibeler karşılığında Suriyelileri işgücüne katma sözü, şimdiye kadar tam olarak karşılığını bulamamıştır. 4 Şubat 2016 yılında imzalanan mutabakat, 90 gün süre izin tanınan Suriyelilerin 50 bininin ya da Dünya Bankası'nın tahminlerine göre 100 bininin işgücüne katılmasını öngörüyordu. Üç aylık süre sona erdiğinde Çalışma Bakanı sözcüsü Muhammet Hatib çalışma izni alan Suriyeli mülteci sayısının 13 binde olduğunu belirtmiştir. Ürdün bu mutabakat karşılığında Dünya Bankası'ndan sıfıra yakın faizle 300 ile 500 milyon dolar borç alabilme hakkı elde etmişti. Suriyelilerin ise yasal olarak çalışmaya istekli oldukları ancak düzenlemelerin çare olmadığı belirtilmektedir. Özellikle Suriyelileri yasal ve sigortalı çalıştırmak istemeyen işverenler ve çalışma izni altında dahi bunun yasal olarak kendilerine kefil olan işverenlere bağımlı hale getirmesi sorun teşkil etmektedir. ILO'da kefillik sisteminin özünde sorunlu olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda göçmen işçilere verilen çalışma izinleri sektörde rekabet yaratmaması için, yalnızca Ürdünlü işçilerin rağbet etmediği sektörlerde verilmektedir. Bu sektörler de genellikle tarım, inşaat, hizmet temizlik, tarım gibi kayıt dışı çalışmanın daha yaygın olduğu sektörlerdir.³⁵

Ülke Haziran 2016'da da ekonominin revize edilmesi amacıyla IMF'den 723 milyon dolar tutarında borç almıştır.³⁶ Ürdün'ün yapısal mali problemleri, işsizlik ve ülke nüfusuna göre oldukça yüksek bir oranda olan mülteci sayısı, Ürdün Kralı Abdullah'ın belirttiği gibi daha fazla mülteci kabul

32 Maha Kattaa (2016), *Syrian Refugees' Status In The Jordanian Labor Market*, Turkish Policy Quarterly-Fall, s.72-73

33 *The Jordan Compact: A New Holistic Approach between the Hashemite Kingdom of Jordan and the International Community to deal with the Syrian Refugee Crisis*, (2016), https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/498021/Supporting_Syria_the_Region_London_2016_-_Jordan_Statement.pdf

34 European Commission, (2017), *EU- Jordan Partnership The Compact*, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/jordan-compact.pdf>

35 Al Monitor (2016), <http://www.al-monitor.com/pulse/tr/originals/2016/07/jordan-free-work-permits-syrian-refugees.html>

36 Bloomberg, (2016), *Jordan Closes Border Area With Syria to Limit Refugee Influx*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-10-06/jordan-closes-border-area-with-syria-to-limit-refugee-influx>

edemeyecek noktaya gelmesine de neden olmaktadır. Ürdün lideri, mevcut gelirlerinin yüzde 25'ini mültecilere ayıran ekonomide, Ürdünlülerin de bu durum nedeniyle 'kaynama noktasında' olduğunu belirtmektedir.³⁷

4. Güvenlik

Çatışma ortamı ve durmaksızın süren göç ile Türkiye ve Avrupa'yı da içine alan güvenlik sorunsalı, bunlar üzerine yürütülegelen farklı politikalara yol açmaktadır. Egemenlik ya da güvenlik kaygısı, konuyu 'göç kontrolüne' taşıyarak göçmenlerin yaşadığı dramı artırmakta, hedef ülkede de sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır. 'Kale Avrupası'nın da göç kontrolü uygulamaları ve yapılan anlaşmalar neticesinde Türkiye'nin adeta bir tampon bölge durumuna geldiği yaygın bir görüştür. Türkiye'nin içinden AB'ye gelebilecek bir göçmen potansiyeli varlığı da, AB'nin en büyük endişelerinden biri haline gelmiştir.³⁸

Türkiye'nin güvenlik politikalarının, göç gibi 'insani güvenlik' meselesi eksenine dayalı, tek ülkenin çözebileceği bir mesele olmayıp işbirliği gerektiren bir konu olması açısından, Avrupa Birliği ile birlikte şekillendiğini söylemek mümkündür.³⁹ Savaşın başından itibaren Türk hükümetinin "savaş ve zulümden kaçan bu misafirler için sınırların açık olacağını" belirtmesi ve uluslararası koruma ilkeleri ile uyumlu bir politika yürütmesi, dönem dönem ciddi güvenlik kaygılarına sebep olsa da, süreç alınan karar gereği sürdürülmüştür.⁴⁰

Avrupa Birliği göç akımlarını dışlaştırma (externalization) çabaları ve sınırların geçişini zorlaştırırken, diğer yandan gelen göçmenlerin de geri iadesi söz konusu olmaya başlamıştır. Geçiş yapanları Türkiye gibi transit ülkelere geri gönderme pazarlıkları yapılmıştır ve süreç devam etmektedir. Türkiye'de ise göç yönetimi anlayışlarının güvenlikçi yaklaşımdan ziyade hukuku temel alan bir sürece doğru evirildiğini söylemek mümkündür. Pek çok ulusal devletin göç konusuna bir "yönetim" meselesinden ziyade "güvenlik" refleksi ile yaklaştığı ortadadır. Türkiye'de, uygulamada yaşadığı birçok eksikliğe ve soruna rağmen, göç politikalarının –göçmenlerin kalıcı olacağı ihtimallerinin de artmasıyla birlikte- güvenlik yönünde ilerlemediğini söylemek doğru olacaktır. Güvenlik temelli olarak, insan hareketliliklerinin getirdiği siyasal, ekonomik ve toplumsal riskleri temel alan görüş ve uygulamaların yanında; bu hareketliliklerin beraberinde getirdiği fırsatları düşünerek hareket eden ABD, Kanada, Avustralya gibi ülkeler de olmuştur. Bu uygulamalar göç meselesine bir "yönetim" anlayışı çerçevesinde yaklaşmış ve ekonomik gelişmişliklerini gelen nitelikli ya da niteliksiz göçmen işçiler sayesinde kazanmışlardır.⁴¹ Bu nedenle Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin de neredeyse yarısının 18 yaş altı gençlerden oluştuğu gerçeğinden hareketle, eğitimlerine gereken önemi vermenin de bir güvenlik önceliği olması gerektiği ortadadır.⁴²

37 BBC (2016), Ürdün Yardım Almazsa Daha Fazla Mülteci Kabul Etmeyecek, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160202_urdun_krali_roportaj

38 Ali Zafer Sağıroğlu,(2016), "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, s. 51.

39 Kıvanç Ulusoy, (2016), "Ortadoğu'daki Son Gelişmeler Işığında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, s. 95.

40 Murat Erdoğan, (2016), "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamın Çerçevesi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, s. 70.

41 Ali Zafer Sağıroğlu (2016), A.g.e., 46-47.

42 Çağrı Levent Uslu ve Gökçe Bayındır Goularas (2016), "Türkiye'nin Eğitim ve Göçmenlere Yönelik Eğitim Politikalarının Dönüşümü", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, s. 147.

Yabancı düşmanlığının beslenmemesi ve göç yönetiminin sağlıklı ilerlemesi açısından, ülkede bulunan yönetim dışı aktörlerin de büyük katkısı vardır. Yaşanan göç dalgaları ne yazık ki Avrupa'daki iç siyaset aktörlerine etki etmiş ve sağ kanat partileri iktidarlara yaklaştırmıştır.⁴³ Bu süreçler de ülkelerdeki iç siyasetin, güvenlik endişesi ve nefret söylemi yaratmadaki etkisini görebilmek açısından önemli bir örnektir.

Ürdün'ün de açık sınır politikası benimsemesi neticesinde 2011'den itibaren çok sayıda Suriyeli mülteci ülkeye giriş yapmış, ancak Ürdün öncelikle Filistinlilere karşı 2012'den başlayarak özellikle 2013'te kısıtlamaya gitmiştir. Bunun sebebi de güvenlik endişeleri olarak açıklanmaktadır.⁴⁴ Hükümet en son 2016 Mayıs'ta 12 bin mültecinin girişine izin vermiştir. Ürdün, Haziran 2016'dan itibaren ülkesini yeni gelecek Suriyeli mültecilere kapattığını açıklamıştır.⁴⁵ Uluslararası Af Örgütü'nün verilerine göre 2016'nın sonlarına doğru Suriye-Ürdün sınırında insansız bir alanda korkunç koşullarda sıkışan 75 bin Suriyeli Mülteci mevcuttur. Rukban Kampı adı verilen bölgede çöl koşullarındaki topraklardaki 75-80 bin mültecinin arasına IŞİD/DAEŞ'in sızdığı belirtilmekte, bölgede yaşanan terörist saldırılar, zaten açlık ve susuzluk tehdidi altındaki halkın can güvenliğini daha da tehlikeye sokmaktadır.⁴⁶ Mali problemler ile fazlasıyla meşgul olan ve daha önce de aldığı göçmen sayısı nedeniyle kapasitesinin üzerine çıkan ülkede endişeler ekonomi ve güvenlik kaynaklıdır.

Sonuç

Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin, hem Suriye'deki kaos ve savaş ortamı devam ettikçe, hem de bunun sona ermesi söz konusu olsa dahi ülkelerinin yeniden inşasının gerektirdiği zaman ve Türkiye'nin oradan daha iyi koşullara sahip olacağı öngörüsü nedeniyle, sürekli kalma eğilimleri artmaktadır. Dünya'nın farklı yerlerinde ve farklı göç durumlarında da incelenebilecek olan durum budur, göçmenler ülkeleri daha kötü bir ortama sahipse geldikleri ülkede kalmaktadırlar, bu göçün doğası ile ilgili bir durumdur. Suriyeliler ülkelerine döneceklerini söyleseler dahi bunun kısa ve orta vadede imkânsız olduğu ortadadır.

Türkiye'deki Suriyelilerin kayıt altına alınmasının ve çalışma haklarını elde etmelerinin oldukça göçün başlamasından oldukça sonra oluşu, politika oluşturma bağlamında sürecin daha yavaş işlemesine sebep olmuştur. Suriyelilerin önemli bir kısmının Türkiye'de yaşamaya devam edeceği bir gerçekliktir. Türkiye'nin de geçicilik üzerine yürüttüğü Suriye politikası için artık burada kalıcı olacak Suriyelilerin düşünülerek, bir birlikte yaşam ve uyum politikasının ihtiyacının anlaşılması gerekmektedir. Üç milyon gibi oldukça yüksek bir nüfusun organizasyonu için gereken, esasında hukuki altyapı ile güçlendirilmiş bir göçmen politikasıdır. Sağlık, eğitim ve çalışma hakları gibi uygulamaları ayrıntılarıyla ele alacak bir politika ve bütçe yönetimi gerekmektedir. Ayrıca yarısından fazlası 18 yaş altı olan Suriyeli gençlerin Türkçe öğrenmesini sağlamak gerekmektedir. Ürdün'de olduğu gibi Türkiye'nin de –geçmişinden beri sahip olduğu- kayıt dışı ekonomiye katkı sağlayan bir göçmen nüfusunun varlığı, başta göçmenlerin yaşam koşulları, sonrasında da oluşabilecek ekonomik ve sosyolojik sorunlar açısından dikkat edilmesi gereken bir husustur.

43 Ali Zafer Sağıroğlu, a.g.e., 50.

44 Françoise De Bel-Air , a.g.e., 2

45 Amnesty International, (2017), *Amnesty International Report 2016-17 The State Of The World's Human Rights*, 213. <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4800/2017/en/>

46 Businessinsider, (2017), "Car Bomb Hits Camp for Displaced Syrians Near Jordan Border – Monitor", <http://www.businessinsider.com/r-car-bomb-hits-camp-for-displaced-syrians-near-jordan-border-monitor-2017-5>

Ürdün, henüz yerel bir mülteci kanunu bile oluşturamamış olması ve kaynak sıkıntısı, işsizlik gibi yaşadığı yapısal ekonomik problemler nedeniyle çözüme daha uzak bir tablo çizmektedir. Kayıt dışı çalışma, sağlık hizmetlerinden dahi yoksun olan Suriyelilerin tek çaresi haline gelmiştir. Ürdün'ün problemlerin çözümü için uygulamaya koyduğu Ürdün Mutabakatı gibi programlar da şimdilik etkisini gösterememiştir. Halkın da ekonomik güçlüklerle birleşen mülteci krizinde daha fazla tepki göstermemesi için bir an önce daha iyi çözümler üretilmesi gerekmektedir. Güvenlik endişeleri nedeniyle daha fazla mülteci alamayacağını açıklanması da, bu çözümlerin aciliyetinin kanıtıdır. Ekonomideki sorunların giderilmesi, aslında güvensizliği en aza indirmek adına oluşturulacak politikalar içerisinde ilk adım olmalıdır. Ürdün'ün kapsamlı bir göç yönetim politikası ihtiyacı, her geçen gün daha da artmaktadır. Türkiye'de ise göç yönetimi birçok eksikliği bünyesinde barındırmakla birlikte, daha pozitif yönlü bir seyir izlemektedir. Geç de olsa çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu buna en büyük örnektir. Ancak çalışma izinlerinin genişletilmesi, barınma, gıda, giyinme gibi temel sorunların daha hızlı adımlarla çözülmesi, yalnızca göçmenlerin değil, müşterek halkın da kaygılarının azaltılması adına hayati önem taşımaktadır. Devletin güvenlik kaygılarının giderilmesi adına yürüteceği politikalar, dikkatli, iyi planlanmış ve uzun vadeli olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Al Monitor, (2016), <http://www.al-monitor.com/pulse/tr/originals/2016/07/jordan-free-work-permits-syrian-refugees.html> [16.03.2017]
- Amnesty International, (2011), İki Arada Bir Derede Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor, <https://www.amnesty.org.tr/icerik/37/1122/turkiye-1951-cenevre-sozlesmesi> [02.02.2017]
- Amnesty International, (2016), *Syria's Refugee Crisis on Numbers*, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/syrias-refugee-crisis-in-numbers/> [12.01.2017]
- Amnesty International (2017), *Amnesty International Report 2016-17 The State Of The World's Human Rights*, <https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/4800/2017/en/> [15.03.2017]
- BBC, (2016), Ürdün Yardım Almazsa Daha Fazla Mülteci Kabul Etmeyecek, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160202_urdun_krali_roportaj [13.03.2017]
- BBC, (2012), *Esad: Suriye Savaş Halinde*, http://www.bbc.com/turkce/multimedya/2012/06/120627_dg_syria [25.12.2016]
- Bel-Air, Françoise De, (2016), "Migration Profile: Jordan", *European University Institute Migration Policy Centre*, 2016/6, 1-19.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, (1951), *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*, <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> [23.02.2017]
- Bloomberg, (2016), *Jordan Closes Border Area With Syria to Limit Refugee Influx*, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-10-06/jordan-closes-border-area-with-syria-to-limit-refugee-influx> [23.06.2017]
- Businessinsider, (2017), *Car Bomb Hits Camp for Displaced Syrians Near Jordan Border – Monitor*, <http://www.businessinsider.com/r-car-bomb-hits-camp-for-displaced-syrians-near-jordan-border-monitor-2017-5> [25.05.2017]
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2016), *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi*, <http://www.calismaizni.gov.tr/media/1035/gkkuygulama.pdf>, [12.02.2017]
- Demir, Oğuzhan Ömer, (2015), "Göç Politikaları, Toplumsal Kaygılar ve Suriyeli Mülteciler" *Global Politika ve Strateji Analiz 1*, Global Politika ve Strateji Yayınları: Ankara.
- Erdoğan, Murat, (2017), *Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri, Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği*, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Erdoğan, Murat, (2016), "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamın Çerçevesi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, WALD Yayınları: İstanbul
- Erdoğan, Murat, (2015), "Türkiye'ye Kitleli Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler", *Türkiye'nin Göç Tarihi, 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya (ed), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- European Commission, (2016), *Managing the Refugee Crisis EU Support to Lebanon and Jordan Since the Onset of Syria Crisis*, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/eu_support_to_lebanon_and_jordan_since_the_onset_of_syria_crisis.pdf

[set_of_syria_crisis_en.pdf](#) [14.01.2017]

European Commission, (2017), *EU- Jordan Partnership The Compact* <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/jordan-compact.pdf> [30.03.2017]

Francis, Alexandra (2015), *Jordan's Refugee Crisis*, Carnegie Endowment for International Peace, September 2015. http://carnegieendowment.org/files/CP_247_Francis_Jordan_final.pdf [20.09.2017]

ILO, (2016), *The ILO Response To The Syrian Refugee Crisis (February 2016 Update)*, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---exrel/documents/publication/wcms_357159.pdf [12.01.2017]

İçduygu, Ahmet and Evin Millet, (2016), "Syrian Refugees in Turkey: Insecure Lives in an Environment of Pseudo- Integration", *Global Turkey in Europe*, Working Paper 13, (İstanbul: Istanbul Policy Centre Sabancı University, 2016, 1-7.

İnsan Hakları İzleme Komitesi, (2016), *AB-Türkiye Arasında Göç ve Mülteciler Anlaşmasıyla İlgili Soru ve Cevaplar*, <https://www.hrw.org/tr/news/2016/03/07/287376> [08.01.2017]

Jordan Times (2016), *11,500 Syrians Issued Work Permits-Ministry*, <http://www.jordantimes.com/news/local/11500-syrians-issued-work-permits-%E2%80%94-ministry> [15.01.2017]

Kap, Derya (2014), "Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları", *Akademik Perspektif*, Aralık-2014, 30-35.

Maha Kattaa (2016), *Syrian Refugees' Status In The Jordanian Labor Market*, Turkish Policy Quarterly-Fall, 71-78.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, (1967) [http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/M%C3%9CLTEC%C4%B0LER%C4%B0N%20HUKUK%20STAT%C3%9CS%C3%9CNE%20%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0N%201967%20PROTOKOL%C3%9C(1).pdf) [20.11.2016].

Resmi Gazete, (2014), *Geçici Koruma Yönetmeliği*, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> [05.04.2017]

Sağıroğlu, Ali Zafer, (2016), "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, WALD Yayınları: İstanbul

The Jordan Compact:

A New Holistic Approach between the Hashemite Kingdom of Jordan and the

International Community to deal with the Syrian Refugee Crisis, (2016), https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/498021/Supporting_Syria_the_Regi-on_London_2016_-_Jordan_Statement.pdf [11.01.2017]

Uluslararası Af Örgütü (2016), *Güvenli Olmayan Sığınak: Türkiye'de Sığınmacılar ve Mülteciler Etkili Korumaya Erişemiyor*, file:///C:/Users/nurdan/Downloads/EUR4438252016TUR-KISH%20(1).pdf. [04.01.2017]

Uluslararası Çalışma Örgütü (2015), *Access to Work for Syrian Refugees in Jordan: A Discussion Paper on Labour and Refugee Laws and Policies*. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/publication/wcms_357950.pdf [22.03.2017]

Ulusoy, Kıvanç, (2016), "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, WALD Yayınları: İstanbul

UNHCR, (2017), *Syria Emergency*, <http://www.unhcr.org/syria-emergency.html> [06.09.2017]

UNHCR, (2017), <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> [06.09.2017]

UNHRC, (2017), *UNHRC Viewpoint: 'Refugee' or 'Migrant' - Which is right?*, <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html> [22.03.2017]

UN (2016), *International Migration Report 2015*, http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf, [09.01.2017]

UNHCR, (2017), *Figures at a Glance*, <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> [06.09.2017]

UNHCR, (2016), *Global Trends Forced Displacement in 2015*, <http://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> [10.04.2017]

UNHRC, (1967), *States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol*, <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html> [10.01.2017]

Uslu, Çağrı Levent ve Gökçe Bayındır Goularas (2016), "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi", *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler*, WALD Yayınları: İstanbul.

T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2013), *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, (Aralık 2013). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf [15.03.2017]